

**НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені М.П. ДРАГОМАНОВА**

ЛІНЬ ХАЙ

УДК 373.5.016:78

**МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ДИРИГЕНТСЬКО-ХОРОВОЇ ПІДГОТОВКИ
СТУДЕНТІВ ДО РОБОТИ В ШКОЛАХ КИТАЮ ТА УКРАЇНИ**

13.00.02 – Теорія та методика музичного навчання

**Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук**

КИЇВ - 2007

Дисертацією є рукопис

Роботу виконано у Національному педагогічному університеті імені М.Драгоманова, Міністерство освіти і науки України

Науковий керівник: кандидат педагогічних наук, професор,
заслужений діяч мистецтв України
Болгарський Анатолій Георгійович,
заступник проректора-директора
Інституту мистецтв
Національного педагогічного університету
імені М.П.Драгоманова

Офіційні опоненти: доктор історичних наук, професор
Кучменко Елеонора Миколаївна
Вільний міжнародний університет
розвитку людини “Україна”
завідувач кафедри гуманітарних дисциплін

кандидат педагогічних наук,
старший науковий співробітник
Хлебнікова Людмила Олександрівна
Інститут проблем виховання АПН України
старший науковий співробітник
лабораторії естетичного виховання

Захист відбудеться “12” грудня 2007 року о 14.30 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 26.053.08 у Національному педагогічному університеті імені М.П. Драгоманова, 01601, м. Київ, вул. Пирогова, 9.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова, 01601, м. Київ, вул. Пирогова, 9.

Автореферат розісланий “10” листопада 2007 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

А.В. Козир

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність та доцільність дослідження. Третє тисячоліття вступило в нову історичну епоху розвитку людства, коли не тільки в кожній достатньо розвиненій державі створюється освітньо-інформаційний простір, а міждержавні і міжконтинентальні простори, які синтезуються й “інтегруються в єдиний інформаційний простір, в якому уся відкрита інформація циркулює вільно”. Важливість цього єдиного “соціоінформаційного простору-часу, СПЧ” полягає в тому, що завдяки сучасній політиці відкритості відбувається обмін інформацією необхідною для кожної країни, кожного соціуму і яка стає основним соціально-економічним ресурсом або фактором розвитку” певного суспільства (В.Бех, В.Костюк).

Відродження і оновлення культурного і освітнього потенціалу кожної нації – це основа суспільно-історичного розвитку держав і всього людства, динамічний рух до прогресу цивілізації, світових загальнолюдських інтересів і цінностей. “Цивілізація” – це багатозначне поняття (від лат. *civilis* – громадський, державний, гідний, вихований), яке визначає сучасний рівень розвитку усіх сфер життєдіяльності певного суспільства – політики, науки, освіти, мистецтва, моралі тощо (В.Андрущенко). Центральною фігурою в цьому процесі виступає духовно-розвинена, соціально активна особистість, висококваліфікований фахівець, який готовий до творчої співпраці, опанування новітніми освітніми технологіями у поєднанні з національними традиціями та впровадженням їх у різногалузеву педагогічну практику.

Особливої актуалізації набуває проблема діалогу культур, обміну досвідом виховання і освіти підростаючого покоління, підготовки високопрофесійного викладацького складу, відповідно до соціокультурних вимог світової цивілізації. Сучасна глобалізація освітнього простору передбачає історичне переосмислення освітніх концепцій світової педагогічної практики, пошуку оптимальних шляхів інтенсифікації навчально-виховного процесу відповідно до етнопедагогічних традицій кожної держави і суспільства.

Сучасна історична практика збагатилась вже майже десятирічним досвідом (починаючи з травня 1998 року) об’єднання переважної більшості європейських країн у Болонський освітній регіон вищої освіти. Міністри освіти цих країн підписали “Спільну декларацію про гармонізацію архітектури європейської системи вищої освіти”, в якій ключовими позиціями є створення єдиної схеми одержання вищої освіти; взаємозбагачення європейським освітнім досвідом, визнання іноземних документів про освіту тощо. Настав час діалогу між Західною і Східною культурами взагалі (української і китайською зокрема), які тривалий час утримували протистояння у поглядах на вивчення одних і тих культурних об’єктів, освіти і методів підготовки спеціалістів мистецького та інших профілів. Це важливо з позиції обміну і об’єднання педагогічних досягнень цих культур у всесвітньо загальнолюдську культуру та освітньо-інформаційний простір. Китайські сучасні дослідники в галузі педагогічних наук (Ей Юй Хуа, Сяо Су, Тан Чиці,

У Чень, Чжу Сяомань та ін.), порушуючи питання стратегії розвитку китайської освіти звертають увагу на потребу оптимізації педагогічної практики у розробці освітніх теорій, які б поєднали кращі національні традиції і сучасні методи китайської освіти з досвідом передових зарубіжних країн цього напрямку. Найближче десятиріччя – відзначається ними як дуже важлива для Китаю історична епоха, що характеризується потребою суспільства у висококваліфікованих кадрах і розвитком популярності в отриманні молоді вищої освіти. Останнім часом завдяки державній політиці відкритості китайська молодь змогла отримувати вищу освіту в інших країнах, запозичуючи і трансформуючи культурно-освітній досвід відповідно до сучасних потреб прогресу Китаю і продуктивного існування в ХХІ ст.

Серед шести основних цілей освітньої реформи Китаю було визначено дві, що відносяться до вищої освіти і підготовки фахівців різного профілю, “розвиток вищої освіти й охоплення нею 15% молоді відповідної вікової групи; досягнення світового рівня якості для частини вищих навчальних закладів (ВНЗ) і профілів підготовки (П. Ленський).

Слід відмітити, що останнім часом у процесі реформування вищої школи Китаю значна увага приділяється викладанню предметів гуманітарного циклу, які спрямовані на формування духовних цінностей особистості, її “гуманітарного духу” (Ей Юй Хуа), виховання людини нового типу, готової до творчої співпраці у ХХІ ст., що на думку автора є важливим фактором інтелектуального розвитку країни.

Сучасні дослідники Китаю відзначають, що зараз у країні відбувається не тільки стрімкий розвиток економіки та культурологічних перетворень та нововведень, також відбуваються процеси активного вивчення, узагальнення й адаптації різних соціальних і культурологічних ідей та концепцій (Ли Цихуа), спостерігається підвищення інтересу до вивчення педагогічного досвіду інших країн світу. У контексті формування особистості нового тисячоліття у Китаї та розв’язання низки актуальних освітньо-виховних проблем китайськими дослідниками: Бі Фуджі, Ван Ігао, Вей Шушеня, Ли Цихуа, Лі Чженьсі, Лі Цзинлінь, Чжан Ченьяу та ін., використовується педагогічна спадщина українських науковців, серед яких особливе місце займає В.О.Сухомлинський, гуманістична педагогіка якого акумулює кращі педагогічні тенденції минулого століття і деякі авангардні ідеї найближчого майбутнього. Це свідчить про те, що популярність української педагогічної науки поширюється і адаптується до китайського освітнього середовища не тільки в галузі загальної педагогічної науки, а й може використовуватись у вихованні спеціалістів нових напрямів, до яких належить керівництво дитячими хоровими колективами.

Загалом, розбудова сучасної освіти у високорозвинених країнах світу орієнтується на європейські стандарти підготовки висококваліфікованих конкурентноздатних фахівців, тому особливу актуальність набуває досвід фахової підготовки майбутніх учителів у галузі мистецької освіти у різних країнах світу, загалом, та диригентсько-хорова підготовка студентів до роботи в школах Китаю та України. Загальновідомо, що хорове диригування є однією

з головних виконавських та практичних дисциплін фахового циклу у процесі підготовки майбутніх учителів музики, керівників позакласної вокально-хорової роботи в школах та позашкільних закладах освіти.

Разом з тим, аналіз робіт з проблеми диригентсько-хорової підготовки свідчить, що зміст їх, в основному, стосується викладачів виконавських навчальних закладів, які здійснюють підготовку диригентів до роботи з професійними колективами. Так в працях китайських (Ян Хун Нянь, Цю Ли, Ма Ге Шунь, Сюй Дин Чжун), українських авторів (А.Єгоров, М.Канерштейн, М.Колеса, А.Пазовський, К.Пігров та ін.) розглядаються загальні проблеми диригентсько-виконавського мистецтва. Крім того, в Україні детально розроблено питання оволодіння диригентською технікою виконання хорових творів (Л.Безбородова, С.Козачков, Ц.Мархлевський, І.Мусін), відпрацьовані методи та прийоми формування диригентсько-хорових знань, умінь та навичок.

Потребують наукового обґрунтування методичні шляхи диригентсько-хорової підготовки студентів до роботи в загальноосвітніх закладах, а також впровадження у практику обміну досвідом диригентсько-хорових шкіл світу, зокрема Китаю й України, особливо з таких методичних питань, як здійснення процесу розвитку, навчання студентів засобами вокально-хорового мистецтва (вокально-хоровий слух; методика диригентсько-хорової роботи над інтонацією, звукоутворення, дикція тощо; а також особливості творчої взаємодії у системі: викладач-студент). Це свідчить про виявлений інтерес до вокально-хорової роботи, але розвиток цієї сфери ще знаходиться на репродуктивному етапі. Відсутність узагальнюючих праць з цих питань, особливо в науково-практичній сфері Китаю, зумовили вибір теми дисертаційного дослідження *“Методичні засади диригентсько-хорової підготовки студентів до роботи в школах Китаю та України”*.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертація входить до плану наукових досліджень кафедри методики музичного виховання та хорового диригування Національного педагогічного університету імені М.Драгоманова й складає частину наукового напрямку *“Зміст, форми, методи фахової підготовки вчителів музики”*. Тема дисертації затверджена вченою радою НПУ імені М.Драгоманова (протокол № 2 від 03.11.2005 р.).

Об'єкт дослідження - процес фахової підготовки майбутніх учителів музики.

Предмет дослідження методичні засади диригентсько-хорової підготовки майбутніх учителів музики до роботи в школах Китаю та України.

Мета дослідження – полягає у розробці, теоретичному обґрунтуванні та експериментальній перевірці методичних засад диригентсько-хорової підготовки студентів до роботи в школах Китаю та України в процесі фахового навчання у вищих музично-педагогічних закладах.

Гіпотеза дослідження: зміст методичних засад диригентсько-хорової підготовки майбутніх учителів музики має бути зорієнтованим на:

- потреби майбутньої практичної діяльності студентів як організаторів хорового співу дітей;
- послідовного впровадження блочно-модульних форм навчання;
- активізацію творчих проявів студентів в опануванні музичними, педагогічними та спеціальними диригентсько-хоровими уміннями та навичками.

Завдання дослідження:

1. Проаналізувати історичні передумови та стан розробки проблеми співацької підготовки у Китаї та в Україні.
2. Уточнити сутність, зміст та конкретизувати структуру диригентсько-хорової підготовки майбутніх учителів музики.
3. Розробити критерії та показники результативності диригентсько-хорової підготовки студентів.
4. Дослідити принципові підходи та педагогічні умови інтенсифікації навчання студентів диригентсько-хорового мистецтва.
5. Розробити поетапну методику підготовки майбутніх учителів музики до практичної діяльності в умовах загальноосвітньої школи. З'ясувати доцільність впровадження блочно-модульних форм диригентсько-хорового навчання студентів.

Теоретико-методологічною основою дослідження є наукові ідеї в галузі філософії, педагогіки, психології, мистецтвознавства, висновки сучасних міждисциплінарних досліджень щодо різних напрямів підготовки вчителів музики у педагогічному процесі вищої школи, визначення шляхів її оптимізації з позиції підготовки студентів до роботи з дитячими хоровими колективами у школах Китаю та України: на працях видатних діячів науки та культури про роль мистецтва як засобу творення особистості (Б.Асаф'єв, Л.Виготський, Є.Назайкінський, В.Сухомлинський, Б.Яворський та ін.); на психолого-педагогічних концепціях теорії та практики розвитку здібностей (Л.Бочкарьов, В.Петрушин, К.Платонов, В.Ражніков та ін.); на дослідженнях музичної культури Китаю як китайських учених (Аокі Масару, Бай Юнь-шен, Ван Го-вей, Ван Чао-вень, Лі Фан, Фан Дінь-Тан, Чень Лін-жуй та ін.), так і дослідників з інших країн світу (В.Алексєєв, О.Васильченко, В.Виноградов, Р.Грубер, М.Михайлов, Л.Сакетті, М.Чулакі та ін.); на аналізі багатомістових традицій хорового співу в Україні (М.Дилецький, М.Березовський, М.Леонтович та ін.); на опрацюванні науково-методичних праць у сфері хорового диригування китайських (Ян Хун Нянь, Цю Ли, Ма Ге Шунь, Сюй Дин Чжун) та українських авторів (А.Єгоров, М.Канерштейн, М.Колесса, А.Пазовський, К.Пігров та ін.); на узагальненні досвіду українських музичних педагогів (О.Коренюк, А.Лащенко, А.Мартинюк, Г.Падалка, О.Рудницька, Т.Смирнова, О.Щолокова та ін.); на дослідженнях механізмів диригентсько-хорової підготовки майбутнього фахівця в педагогічних університетах (А.Болгарський, П.Ковалик, А.Козир, П.Ніколаєнко, Т.Смирнова та ін.).

Методи дослідження. Для розв'язання поданих завдань, використано такі теоретичні та емпіричні методи: аналіз філософських, психолого-педагогічних, методичних та мистецтвознавчих досліджень, нормативних документів, а також реального досвіду викладачів вищих музично-педагогічних закладах із метою встановлення рівня теоретичного й практичного розв'язання проблеми дослідження; систематизація та узагальнення науково-теоретичних і дослідних даних; анкетування, бесіди, спостереження, обговорення, опитування; педагогічний експеримент; кількісний та якісний аналіз реального стану, відстеження динаміки отриманих результатів.

Організація дослідження. Дослідження здійснювалось протягом 2004-2007 років і охоплювало три етапи науково-педагогічного пошуку.

I етап (2004-2005 рр.) – опрацювання філософської, культурологічної, психолого-педагогічної й мистецтвознавчої літератури, змісту нормативних програм фахових дисциплін, існуючих підручників і навчальних посібників; розробка методологічних підходів дослідження, вивчення та аналіз шляхів вирішення проблеми в сучасній практиці. Аналіз педагогічного досвіду диригентсько-хорової підготовки майбутніх учителів музики, формулювання робочої гіпотези, визначення завдань, обґрунтування методики дослідження та добір його методів.

II етап (2005-2006 рр.) – вироблення психолого-педагогічних механізмів, дія яких визначала успішність функціонування досліджуваного феномену, розкриття специфіки предмету дослідження, формулювання принципів та педагогічних умов їх реалізації; розроблення програми та методики дослідження, визначення критеріїв та рівнів диригентсько-хорової підготовки студентів. Проведення констатувального експерименту та апробація розробленої методики, узагальнення результатів котрого підтвердило доцільність подальшої розробки досліджуваної проблеми в системі диригентсько-хорової підготовки майбутніх учителів музики.

III етап (2006-2007 рр.) – експериментальна перевірка ефективності розробленої методики; проведення проміжних зрізів у контрольній та експериментальній групах; систематизація та узагальнення результатів; формулювання висновків дослідження, оформлення дисертації.

Експериментальна база дослідження. Дослідно-експериментальна робота проводилась у Національному педагогічному університеті імені М.Драгоманова, Дрогобицькому державному педагогічному університеті імені Івана Франка, Уманському державному педагогічному університеті, Ніжинському державному університеті імені М.Гоголя та охопила 289 студентів, 29 викладачів диригентсько-хорових дисциплін.

Наукова новизна дослідження полягає: в *уточненні* змістової конкретики диригентсько-хорової підготовки студентів до роботи в школах Китаю та України; *розробці* засобів комплексної діагностики стану диригентсько-хорової підготовки майбутніх учителів музики; у *визначенні* методичних засад диригентсько-хорової підготовки студентів до роботи в

школах Китаю та України, *впровадженні* поетапної методики підготовки студентів у циклі диригентсько-хорових дисциплін.

Практичне значення дослідження. Основні теоретичні положення дослідження та методичні рекомендації можуть бути використані як навчальний матеріал у курсах “Методика музичного виховання”, “Методика диригентсько-хорової підготовки”, у процесі індивідуальних занять з хорового диригування, у практиці роботи навчальних хорових колективів.

Апробація і впровадження результатів дисертації. Основні положення та результати дисертаційного дослідження обговорювалися на II Міжнародній науковій конференції “Гуманістичні орієнтири мистецької освіти” (Київ, 2007), на всеукраїнській науково-практичній конференції “Мистецько-педагогічна освіта (теорія, методи, технології)” (Кривий Ріг, 2006), на звітних наукових конференціях викладачів Інституту мистецтв Національного педагогічного університету імені М.Драгоманова (2005-2007).

Впровадження результатів дослідження здійснено у навчально-виховний процес Інституту мистецтв Національного педагогічного університету імені М.Драгоманова (довідка № 05-10/1055 від 20.06.2007 р.), Дрогобицького державного педагогічного університету імені І.Франка (довідка № 07/199 від 11. 06. 2007 р.), Уманського державного педагогічного університету (довідка № 09/288 від 28.05 2007 р.), Ніжинського державного університету імені М.Гоголя (довідка № 35/175 від 19 травня 2007 р.).

Публікації. Основні теоретичні положення та результати дослідження висвітлені у 4 одноосібних публікаціях автора у наукових фахових виданнях.

Структура і обсяг дисертації. Дисертація складається із вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел (162 найменування, з них 27 іноземними мовами), додатків на 12 сторінках. Основний текст дисертації складає 157 сторінок, загальний обсяг роботи – 189 сторінок. Робота містить 7 таблиць, 2 схеми, 3 рисунки, гістограму.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У *вступі* обґрунтовано вибір наукової проблеми, аргументовано її актуальність і ступінь розробленості, визначено об’єкт, предмет, мету і завдання, сформульовано концепцію і гіпотезу дослідження, розкрито його новизну та практичне значення, відображено апробацію результатів дослідження, подано інформацію про впровадження його результатів.

У *першому розділі* “**Методологічні особливості співацького розвитку в Китаї та в Україні**” проаналізовано специфіку співацької діяльності в Китаї та Україні в історичному ракурсі; узагальнено досвід диригентсько-хорової підготовки студентів в Україні та Китаї в контексті осмислення нових вимог до підготовки вчителя XXI століття; досліджено позитивні здобутки українського науково-практичного досвіду та можливостей їх творчого застосування у системі підвищення рівня диригентсько-хорової підготовки вчителів музики України та Китаю в сучасних умовах.

Традиційно у мистецькій освіті Китаю склалися більш стабільні тенденції розвитку сольного співу на відміну від співацького колективного музикування. Соціально-педагогічна значущість проблеми, сталий інтерес до диригентсько-хорової діяльності на сучасному етапі та недостатня розробка дослідженого феномена спонукала до ретельного вивчення співацького досвіду в Україні, з метою вивчення ефективних методів підготовки фахівців мистецького профілю, загалом, та диригентсько-хорового аспекту, зокрема. Адже це є важливим з позиції обміну та об'єднання мистецько-педагогічних досягнень цієї галузі.

Сучасне музичне мистецтво в Україні – це мистецтво діалогу, в процесі якого формується особистість майбутнього учителя музики як керівника шкільного хорового колективу. В диригентському мистецтві це діалог виконавської діяльності хормейстера та музичної педагогіки, у результаті якого й формується особистість майбутнього фахівця. У зв'язку з цим, враховуючи поліфункціональність мистецтва, визначено найважливіші функції вокально-хорової практики для реалізації синтетичної, за змістом роботи, діяльності майбутніх учителів музики та її важливої грані – керівництва дитячими хоровими колективами, а саме: *соціально-перетворююча, пізнавально-евристична, комунікативно-регулятивна, навчально-інформативна, виховна, естетична, сугестивна, гедоністична, мобілізаційно-організуюча*. Сукупність вищезазначених функцій у взаємопоєднанні з структурними елементами складають сутність освітньо-виховного комплексу диригентсько-хорової підготовки студентів до роботи в школах Китаю та України.

Для організації ефективної диригентсько-хорової підготовки студентів інститутів мистецтв та музично-педагогічних факультетів педагогічних університетів у дослідженні виокремлено комплекс взаємопов'язаних груп ключових фахових компетенцій. У поняття компетенція (стосовно нашого дослідження) входить сукупність взаємозалежних і взаємодоповнюючих фахових якостей особистості керівника дитячого хорового колективу, володіння певним рівнем знань, умінь, навичок, навчально-методичним досвідом, прийомами та засобами диригентсько-хорової діяльності. Завдяки врахуванню комплексу ключових фахових компетенцій процес диригентсько-хорової підготовки студентів до роботи в школах Китаю та України має стати більш керованим та ефективним.

Підґрунтям для опанування фаховими компетенціями визначено: впровадження в музично-педагогічну практику найкращого передового й етнопедагогічного вітчизняного та зарубіжного досвіду цієї галузі, загальнолюдські й загальнокультурні цінності та музично-педагогічні здібності (генетичні та саме ті, що розвинуті завдяки професійно-спрямовуючому навчанню). До складу ключових груп компетенцій диригентсько-хорової підготовки майбутнього учителя музики віднесено: *соціально-полікультурні, хормейстерсько-педагогічні, організаційно-методичні, особистісно-фахові*, які є пріоритетними й спрямованими на продуктивну в перспективі фахову діяльність. Формування

цих груп компетенцій стосуються безпосередньо всіх предметів диригентсько-хорового циклу, але найбільше – одного з основних предметів – хорового диригування, як профілюючої інтегрованої фахової дисципліни.

Соціально-полікультурні компетенції передбачають володіння студентами загальним обсягом культурологічних знань, що відносяться до нормативних в галузі вищої музичної педагогіки. Завдяки своїй суспільно корисній діяльності ця група спрямована на формування *соціальної і загальної активності особистості фахівця* – патріота, пропагандиста соціокультурних і демократичних цінностей сучасного суспільства мистецькими засобами (вітчизняного та світового рівнів). *Хормейстерсько-педагогічні компетенції* включають фаховий комплекс: музично-педагогічних і диригентсько-хорових знань, умінь та навичок, обізнаність в закономірностях анатомо-фізіологічного й вокального розвитку школярів. *Організаційно-методичні компетенції* дають можливість у сукупності взаємопов'язаних складових озброїти майбутнього вчителя методичними засадами диригентсько-хорової й музично-педагогічної діяльності та інноваційними методичними технологіями. *Особистісно-фахові компетенції* розглядаються нами як професійно значущі якості керівника дитячого хорового колективу, які є найбільш ефективними для даного фаху, адже вони визначають індивідуальний стиль виконавсько-педагогічної діяльності та поділяються нами на *домінантні та другорядні*. *Домінантними* якостями є ті без яких не можливе керівництво творчим процесом в дитячому хоровому колективі, а саме: любов до цього виду діяльності, високий професійний рівень, потреба у постійному самовдосконаленні і професійному зростанні, любов до дітей та етичне до них ставлення, толерантність, самоконтроль, саморегуляція і самокорекція. *Другорядними* ми вважаємо такі якості: зовнішня привабливість, вміння подобатись тощо.

Отже, на підставі здійсненого аналізу виокремлено комплекс взаємопов'язаних груп ключових фахових компетенцій (соціально-полікультурних, хормейстерсько-педагогічних, організаційно-методичних, особистісно-фахових), котрі в системі фахової освіти не лише спрямовані на засвоєння знань, умінь та навичок майбутніми вчителями музики, а й націлені на практичну продуктивну діяльність в умовах загальноосвітньої школи.

У другому розділі “Теоретичні основи диригентсько-хорової підготовки майбутнього вчителя музики” досліджено науково-методичну літературу та практичний стан навчального процесу диригентсько-хорової підготовки майбутніх учителів музики до роботи в загальноосвітніх школах Китаю та України. Стан сучасної вокально-хорової підготовки в Китаї засвідчує, що дослідниками ретельно вивчаються проблеми вокального становлення фахівців, а саме: методика сольного співу (Лю Юань Пін, Цан Вень Лін, Чжан Цзянь Го), новітніх технологій співацької діяльності (Сун Цун Ін, Цзен Хун, Чжао Ши Лань), формування психологічних якостей вокалістів (Уань Юань, Чжан Цзянь Го), роботи над вокальним диханням (Чень Я Сянь) тощо. Значно менший доробок китайських науковців з проблеми

вокально-хорової підготовки студентів, котрий полягає, в основному, в розробці часткових методик: вокалізації хору (Чень И Сінь), роботи над вокально-хоровою інтонацією (Ян Хун Нянь), проблеми керівництва співацькою діяльністю (Сюй Дін Чхун), тощо. Китайська вокально-хорова школа, знаходячись у постійному контакті з проблемами сучасності стала об'єктивним явищем і реальністю культурно-художнього розвитку Китаю. Основними ознаками китайської виконавської школи є зміцнені засоби уособлення наступності та спадковості професійних й музично-естетичних установок діяльності у сфері вокально-хорового мистецтва.

Методична система диригентсько-хорової підготовки студентів до роботи в школах України базується на багатовікових співацьких традиціях, на принципах контекстного навчання та інтеграційної єдності фахової підготовки майбутніх учителів музики до продуктивної діяльності. У процесі диригентсько-хорової підготовки майбутнього учителя музики доцільно виокремити постійний розвиток мотиваційної сфери, активності та інтересів, комунікативності, творчої сфери (уяви, фантазії, інтуїції, рефлексії).

Диригентсько-хорова діяльність є тією ланкою, що об'єднує індивіда з його особливим потягом до високого мистецтва, тим самим створюючи "універсальне середовище" для прояву потенційних можливостей цього напрямку. Усвідомлюючи специфічність і життєву необхідність отримання саме цієї підготовки (диригентсько-хорової), студент спрямовує свої дії на її опанування та вдосконалення. Диригентсько-хорову діяльність ми відносимо до духовно-практичного виду людської діяльності, яка забезпечує створення особливих символічних форм, що фіксують (через хорове мистецтво) вищі цінності людини.

Здійснений аналіз свідчать про деякі невирішені питання диригентсько-хорової підготовки майбутніх учителів музики, а саме: вузька постановка диригентсько-хорових завдань; відсутність уваги до педагогічної інтерпретації набутих у процесі диригентсько-хорової підготовки знань (безсистемність, мозаїчність знань про закономірності розвитку музики), фахових умінь і навичок студентів; недостатнє її спрямування на розвиток у майбутніх учителів музики здатності до самостійного тлумачення художньо-образного змісту диригентсько-хорових творів; неповне охоплення стильових напрямів розвитку музичної культури в індивідуальних навчальних програмах студентів, обмежена орієнтація на їхній загальноестетичний, культуровідповідний розвиток; відірваність диригентсько-хорового навчання від інших сторін їх виконавської підготовки (вокальної, фортепіанної, теоретичної тощо).

У розділі зазначено, що загальними рисами в методиці співацької роботи української і китайської виконавських шкіл є загальні цілі та задачі, які полягають в тому, щоб: постійно підтримувати і стимулювати інтерес студентів до вокальних занять, скрупульозно відпрацьовувати методи і прийоми співацької роботи, розширювати вокальний діапазон, поступово ускладнювати репертуар тощо. В процесі вокально-хорової роботи необхідно постійно пробуджувати інтерес у студентів до співацької діяльності, робити

докладну анотацію музичних творів, при цьому надаючи особливу увагу таким аспектам цієї роботи, як: специфічним особливостям музично-художньої концепції твору, авторам музики і тексту, епосі створення твору, методам і прийомам оволодіння вокальною майстерністю), концентрувати увагу студентів на художньо-образне виконання вокально-хорових творів.

Єдність процесу диригентсько-хорової підготовки обумовлює взаємодія визначених принципів, а саме: усвідомлення і засвоєння специфіки художньої мови як сукупності особливих для кожного виду мистецтва виражально-зображувальних засобів і прийомів створення художнього образу в процесі комплексного використання різних мистецьких підходів, що створюють основу для оволодіння фаховими дисциплінами; принцип залежності розвитку особистісних якостей та професійних здібностей від створених педагогічних ситуацій та характеру взаємодії керівника з дитячим хоровим колективом; принцип інтеграційного засвоєння диригентсько-хорових знань як поетапної методичної послідовності опанування уміннями та навичками керівництва дитячими хоровими колективами. Реалізація вказаних вище принципів відбувається переважно у традиційних формах організації навчально-виховного процесу (лекції, семінарські та практичні заняття з: методики музичного виховання, хорового класу, хорового диригування, спецкурсів за вибором, занять з постановки голосу тощо).

Впровадження виокремлених принципів у практичну діяльність забезпечують визначені нами методичні засади: орієнтація диригентсько-хорової підготовки на визначені принципи; способи забезпечення творчої взаємодії керівника з хоровим шкільним колективом; впровадження педагогічних умов, необхідних для забезпечення ефективного навчально-виховного процесу; застосування інноваційних методик та інтегруючих методів.

Структура підготовки майбутніх учителів музики до роботи з дитячими хоровими колективами узагальнена у наступних компонентах: мотиваційному, комунікативному, діяльнісному, творчому. Відповідно до змістових параметрів визначених компонентів розроблено критерії та показники методичних засад підготовки студентів до роботи з дитячими хоровими колективами, а саме: мотиваційний компонент (*пізнавально-цільовий критерій*): інтерес до диригентсько-хорової діяльності; ступінь особистісної потреби у фаховому вдосконаленні; міра мотиваційної спрямованості до роботи з дитячим хоровим колективом. Комунікативний компонент (*організаційно-регулятивний критерій*) містить наступні показники: розвинену здатність до музично-педагогічної комунікації, оптимальну міру використання сугестивного впливу майбутнього вчителя у процесі співацького розвитку школярів; високу ступінь організації творчої взаємодії керівника з дитячим хоровим колективом. Діяльнісний компонент (*виконавсько-вольовий критерій*) забезпечує: достатній рівень сформованості фахового тезаурусу; всебічне використання набутих знань, умінь та навичок й

ефективне у навчально-дієвих формах; розвинена здатність до керівництва дитячим хоромим колективом. Творчий компонент (*креативно-праксеологічний критерій*) забезпечує: наявність дієвої ініціативності у реалізації креативного потенціалу студента, висока ступінь розвитку творчої уяви та фантазії, уміння творчо застосовувати фаховий досвід.

Запровадження змістової структури у практику диригентсько-хорової підготовки майбутніх учителів музики до продуктивної діяльності забезпечують визначені педагогічні умови, а саме: *розвиток мотивації оволодіння диригентсько-хоровим фахом; цілеспрямоване педагогічне керівництво шкільним хоромим колективом – на базі набутих знань; забезпечення творчого характеру взаємодії диригента з хористами; активізація професійної позиції майбутнього фахівця, як засіб розвитку творчого особистісного потенціалу.*

У третьому розділі – “*Експериментальне дослідження проблеми диригентсько-хорової підготовки студентів до роботи в школах Китаю та України*” пропонується інтеграційна модель удосконалення диригентсько-хорової підготовки студентів в умовах вищих музично-педагогічних закладів; розкрито цілі, методи, шляхи і засоби інтенсифікації формування комплексно-синтезованих знань, навичок, умінь; визначено зміст структурних компонентів (мотиваційного, комунікативного, діяльнісного і творчого). У дисертації розкриваються: результати констатувального аналізу існуючої практики диригентсько-хорової підготовки студентів у вузах музично-педагогічного профілю, аналіз результатів експерименту та порівняльний аналіз результатів констатувальної і експериментальної перевірки, який підтвердив ефективність впровадженої в практику інтегративної моделі опанування студентами комплексом диригентсько-хорової підготовки в межах майбутнього керівника дитячим хоромим колективом і учителя музики загальноосвітньої школи. Автором також розроблено методичне забезпечення процесу удосконалення диригентсько-хорової підготовки майбутніх учителів музики.

Спираючись на теоретичний аналіз науково-методичної літератури з проблеми дослідження, сучасні досягнення вищої музично-педагогічної і диригентсько-хорової освіти, ми передбачаємо, що підвищити її фаховий рівень і розширити діапазон комплексних знань цього напрямку можливо за умови модернізації навчально-вихованого, який включає реконструкцію структури і змісту диригентсько-хорової підготовки максимально адаптованих до роботи у шкільних умовах керівника дитячого хорового колективу. Підвищення якості диригентсько-хорової підготовки і виховання мобільності її керівника в свою чергу залежить від створення інтегративної варіативно-рухливої її моделі і пошуку шляхів інтенсифікації вищої освіти цього напрямку, розробки методичних засад і впровадження навчально-вихованого процесу новітніх методичних технологій.

На основі теоретичного аналізу літератури з проблеми дослідження та результатів констатувального дослідження були визначені основні концептуальні положення методики формування досвідченого педагога, а саме, що:

- диригентсько-хорова підготовка є невід'ємною складовою комплексної підготовки майбутнього учителя музики, яка опановується завдяки цілеспрямовано організованій системі музично-педагогічного навчання у вищих навчальних закладах;
- диригентсько-хорова підготовка ґрунтується на методологічних засадах, які віддзеркалюють сукупність взаємозалежних різногалузевих положень (філософії освіти, психології і педагогіки дитячої творчості, значення музичного мистецтва у розвитку особистості, етнопедагогічні і етновиховні засади тощо);
- як суб'єкт діяльності майбутній керівник дитячого хорового колективу і учитель музики має бути соціально активною, толерантною, гуманною особистістю, пропагандистом кращих традицій дитячої національної культури;
- ефективність диригентсько-хорової підготовки залежить від опанування всіх її компонентів.

На формуальному етапі експерименту здійснювалось: розширення мотиваційної сфери: інтересу до диригентсько-хорової діяльності, цілеспрямованості у її досягненні та потреби у фаховому самовдосконаленні; розвитку комунікативно-педагогічних навичок в процесі опанування різних форм роботи з дитячим хоровим колективом; розширення навчально-методичного та диригентсько-хорового виконавсько-діяльнісного досвіду майбутнього учителя музики, актуалізації фахових знань; стимуляції творчого потенціалу, креативно-практичних здібностей, розвитку вмінь творчо застосовувати сучасні методичні технології і фаховий досвід взагалі у навчально-дієвих і презентативних формах диригентсько-хорової діяльності). У процесі формування експерименту вирішувались наступні завдання: виховання вчителя музики–хормейстера, носія і пропагандиста художньої культури; розширення музикознавчої та хорознавчої бази знань та опанувати виконавських навичок і вмінь, що забезпечують якість диригентсько-хорової освіти та практики диригентського виконавства; опанування системою методів і методик виконавського аналізу, розуміння, вивчення та художнього виконання хорових творів; розвиток вокально-хорових навичок (інтонаційно-слухові уявлення, мелодичний і гармонічний слух, метро-ритмічне відчуття, правильне вокальне звукоутворення, співоче дихання та кантиленне звуковедення, музичну пам'ять і художній смак, вдосконалити дикцію тощо). Методика формування експерименту здійснювалася у три етапи, а саме: перший етап – мотиваційно-комунікативний; другий етап – діяльнісний; третій етап – творчий.

Перший етап – мотиваційно-комунікативний забезпечував формування мотиваційного і комунікативного компоненту та накопичення теоретичної бази диригентсько-хорових знань. На цьому етапі найбільш

доцільними були методи: сугестії, професійних бесід та дискусій, переконання, заохочення, пояснення, стимуляції, інтерактивної навчальної взаємодії, метод саморегуляції, рефлексивного “активного слухання”, спрямовані на стабілізацію інтересу до диригентсько-хорової діяльності, усвідомлення особистісної потреби у фаховому самовдосконаленні, розвитку мотиваційної сфери студентів до керівництва дитячими хоровими колективами, розкриття організаційних якостей студентів та моделювання творчої взаємодії керівника з шкільним хоровим колективом.

На **другому етапі** – **діяльнісному** студенти опановували практичні і художньо-образні навички диригентсько-хорової діяльності та здійснювали на педагогічній практиці керівництво дитячими хоровими колективами. На цьому етапі були застосовані методи: модульно-інформативні, індукції та дедукції пізнання навчально-методичного матеріалу, метод узагальнення передової педагогічної думки, спрямований на формування методичних засад, метод репродуктивного відтворення, інтеграції та синтезу фахових знань й практичних навичок та умінь у навчально-дієвих формах. За допомогою комплексу цих методів моделювався фаховий тезаурус, впроваджувались методичні засади та забезпечувалась структурно-змістова наповненість диригентсько-хорової підготовки майбутніх учителів музики.

На **третьому етапі - творчому** на основі педагогічно-виконавського моніторингу розвивались вміння творчо застосовувати набутий фаховий досвід у роботі з дитячими хоровими колективами. Цей етап був обумовлений використанням таких методів: творчої стимуляції уяви та фантазії, художньо-творчої інтерпретації хорових творів, самоорганізації та саморегуляції у процесі практикуму роботи з хоровим колективом, педагогічного моніторингу.

Порівняльний аналіз результатів констатувального і формувального етапів даного дисертаційного дослідження дали змогу з'ясувати, що у студентів експериментальної групи всі показники рівнів диригентсько-хорової підготовки вищі ніж у студентів контрольної групи.

Рівні сформованості диригентсько-хорової підготовки студентів

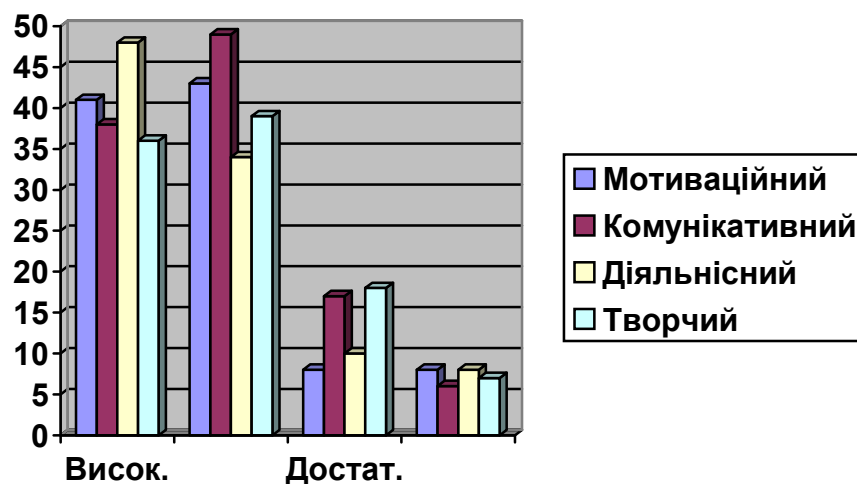

Рис. 1

Результати діагностики диригентсько-хорової підготовки студентів до продуктивної роботи, встановлені наприкінці формувального експерименту, свідчать про значну ефективність запропонованої методики (див. таблицю 1).

Таблиця 1

Різниця ефективності експериментальної диригентсько-хорової підготовки студентів

Рівні Компоненти	Високий IV %	Середній III %	Достатній II %	Початковий I %
МОТИВАЦІЙНИЙ	<21	>2	>12	>7
КОМУНІКАТИВНИЙ	<23	>7	–	>6
ДІЯЛЬНІСНИЙ	<26	>4	>6	>6
ТВОРЧИЙ	<15	<3	>4	>14

Таким чином можна зазначити, що **різниця** рівнів сформованості диригентської підготовки до і після експерименту має такі показники: високий рівень в середньому збільшився на – 20,75%; середній рівень зменшився на 1,25; достатній рівень зменшився на 5,75%; початковий рівень зменшився на 13,75%.

Отже, доцільність модернізації навчально-виховного процесу диригентсько-хорової підготовки у вищих музично-педагогічних закладах полягає у забезпеченні: відповідних психолого-педагогічних умов, багатоваріативних і максимально наближених до шкільної хорової практики; створення і впровадження в практику вищих музично-педагогічних закладів інтегрованих курсів за модульною технологією по типу: “Методика

диригентсько-хорової підготовки до роботи у загальноосвітніх закладах”; цілеспрямованого формування мотиваційної і комунікативної сфери, а також особистісних фахових якостей керівника дитячого хорового колективу; формування у студентів ключових груп компетенцій якісної диригентсько-хорової підготовки майбутнього керівника дитячого хорового колективу і учителя музики (соціо-полікультурні, хормейстерсько-педагогічні, організаційно-методичні, особистісно-фахові), які є пріоритетними і спрямовані на перспективну професійну діяльність; озброєння майбутніх керівників дитячих хорових колективів сучасними ефективними методиками теоретичної в практичної роботи з дітьми шкільного віку; використовувати можливості проводити диригентсько-хорову практику не тільки з шкільними хоровими колективами, а розширити її діапазон і проводити з кращими позашкільними дитячими хоровими колективами; внести зміни у навчальний план з метою забезпечення достатньої кількості годин на практичні заняття з диригування (2 години на тиждень, замість 1 години за існуючим планом), введення занять з “Читання хорових партитур” (1 година на тиждень) і збільшити години на практикум роботи з хором (2 години на тиждень); відвідування студентами концертів, масових хорових заходів не тільки професіональних колективів, а і презентацію дитячої вокально-хорової творчості; зобов’язати викладачів диригування обов’язково включати в індивідуальні програми різножанровий дитячий вокально-хоровий репертуар (кантати, опери, поеми тощо), розширити базу знань дитячої хорової літератури і посилити контроль за її опануванням; забезпечити кабінети музики сучасними технічними засобами та зобов’язати викладачів диригентсько-хорового циклу максимально використовувати їх на заняттях для ілюстрації навчального матеріалу.

Отже аналіз наукової та навчально-методичної літератури, а також аналіз практики (анкетування, спостереження, тестування та інші методи) дав змогу розробити критеріально-рівневу систему оцінювання навчальних досягнень студентів вищих музично-педагогічних закладів з хорового диригування та рівні їх особистісно-фахової підготовленості до роботи з дитячим хоровим колективом. Діагностика мотиваційного компоненту існуючої диригентсько-хорової підготовки дозволила з’ясувати, що найбільший процент студентів знаходить на середньому рівні – 45%, на високому і достатньому рівні – по 20% і на початковому – 15% студентів. Комунікативний досвід представлений в умовах педагогічної комунікації, мірою використання сугестивного впливу майбутнього вчителя у процесі співацького розвитку школярів та ступеню організації творчої взаємодії керівника з дитячим хоровим колективом у студентів таким чином: високий – 18%, середній – 50%, достатній – 17%, початковий – 15%. Діагностика діяльнісного компоненту, яка визначала рівень сформованості фахового тезаурусу та опанованих методичних засад, міру використання набутих фахових знань, умінь та навичок у навчально-дієвих формах, а також здатність до керівництва дитячим хоровим колективом показала, що високий рівень мають – 22% студентів, середній, що переважає – 38%, достатній мають – 16%

і до низького рівня можна віднести 16% студентів. Творчий компонент, показниками якого були: наявність ініціативності у реалізації креативного потенціалу студента, ступінь розвитку творчої уяви та фантазії, вміння творчо застосовувати набутий фаховий досвід був представлений такими результатами: високий – 21%, середній – 36%, достатній – 22%, початковий – 21%.

Різниця рівнів у диригентсько-хоровій підготовці, що виникла після проведення формувального дослідження дала такі показники: високий рівень в середньому збільшився на – 20,75%; середній рівень зменшився на – 1,25%; достатній рівень зменшився на – 5,75%; початковий рівень зменшився на – 13,75%. Це свідчить про динаміку зростання ефективності диригентсько-хорової підготовки в умовах проведеного експерименту.

ВИСНОВКИ

У дисертаційному дослідженні викладено теоретичне узагальнення та запропоновано методичне вирішення проблеми диригентсько-хорового навчання майбутніх учителів музики, актуальність якої зумовлено ментальним значенням розвитку співацької культури в Україні та у Китаї.

Проведене дослідження підтвердило висунуту гіпотезу і дало можливість зробити висновки відповідно до поставлених і вирішених завдань.

1. Аналіз історичних передумов та стану розробки диригентсько-хорової підготовки майбутніх учителів музики в Китаї та в Україні засвідчив зростаючий інтерес науковців до цієї проблеми, наявність взаємовпливу філософських, педагогічних та мистецтвознавчих ідей, дозволив визначити функції хорового мистецтва, а також наявність невирішених питань щодо формування ключових фахових компетенцій студентів як майбутніх керівників дитячих хорових колективів.

2. Диригентсько-хорова підготовка студентів розглядається в дослідженні як цілісна навчальна система, спрямована на забезпечення інтегративного засвоєння знань, умінь та навичок в галузі хорового співу й методики його організації, розвитку особистісних якостей, музичних здібностей та педагогічних орієнтирів майбутньої діяльності студентів. Динамізм системи означеної підготовки забезпечується впровадженням моделі блочно-модульного навчання, зумовлюється об'єктивними та суб'єктивними факторами готовності студентів до практичної діяльності. Структура диригентсько-хорової підготовки складається із мотиваційного, комунікативного, виконавсько-вольового та творчого компонентів, які системно охоплюють зміст і специфіку навчальної діяльності майбутніх учителів музики у циклі диригентсько-хорових дисциплін.

3. Перевірка результативності диригентсько-хорової підготовки студентів забезпечується розробленими в процесі дослідження критеріями, до яких віднесено: *пізнавально-цільовий* (показники – виявлення стійкого інтересу до диригентсько-хорової діяльності, виявлення особистісної потреби у фаховому

самовдосконаленні; виявлення бажання працювати із дитячими хоровими колективами); *організаційно-регулятивний* (показники – виявлення здатності до музично-педагогічної комунікації; міра використання сугестивного впливу та встановлення толерантних стосунків з учасниками хорового колективу, до творчої взаємодії з ними); *виконавсько-вольовий* (показники – наявність музично-фахового та методичного тезаурусу; здатність до їх застосування у навчально-дієвих формах роботи; виявлення лідерських якостей у залученні школярів до хорового співу); *креативно-праксеологічний* (вияв творчої уяви та фантазії у створенні художньої інтерпретації хорових творів; ініціативність у спонуканні школярів до творчого самовиявлення у процесі хорового співу; здатність до творчого застосування в практиці роботи з дитячими хоровими колективами набутого навчально-фахового досвіду).

4. Методичні засади диригентсько-хорової підготовки згідно результатів дослідження ґрунтуються на вивченні особливостей навчально-виховного процесу в його цілісних вимірах і включають визначення: принципів підходів до змістової і структурної організації означеної підготовки, з'ясування педагогічних умов її ефективного здійснення, розробки методики формування у студентів умінь та навичок керівництва дитячим хоровим співом. Принципові підходи до навчання студентів диригентсько-хорового мистецтва трактується в дослідженні як узагальнені теоретико-методологічні позиції і передбачають: *комплексність* використання різних мистецьких підходів до усвідомлення і засвоєння студентами специфіки художньої мови хорового мистецтва; *залежність* розвитку особистісних і фахових якостей керівника дитячого хорового колективу від педагогічної спрямованості викладання диригентсько-хорових дисциплін; *інтегрованість* у засвоєнні знань, умінь і навичок у галузі диригентсько-хорової діяльності; *методичну послідовність* у набутті студентами умінь хорової роботи з учнями; *цілісність* диригентської підготовки та формування практичних умінь роботи з хоровим колективом.

5. До педагогічних умов, що інтенсифікують процес диригентсько-хорової підготовки студентів, віднесено такі, як: забезпечення постійної уваги з боку викладача до формування професійної позиції майбутнього фахівця; залучення студентів до розширення і збагачення теоретичних знань з мистецтва диригування та хорового співу; активізація творчого самовираження студентів у процесі практики роботи з шкільними хорами.

6. Запропоновано інноваційну методику диригентсько-хорової підготовки студентів, що ґрунтується на максимальному наближенні навчання студентів до умов шкільної хорової практики і передбачає дотримання певної послідовності навчання згідно визначених етапів: *мотиваційно-комунікативного* (застосування бесід, дискусій, переконання, заохочення, пояснення, інтерактивної навчальної взаємодії, саморегуляції, рефлексивного осягнення хорового співу, спрямованих на активізацію інтересу до диригентсько-хорової діяльності студентів); *навчально-діяльнісного* (стимулювання студентів до набуття музично-теоретичного тезаурусу, формування диригентських умінь,

залучення до спостереження за діяльністю кращих учителів музики та керівників дитячих хорових колективів, узагальнення їх досвіду роботи та репродуктивного його відтворення у навчально-дієвих формах); *самостійно-творчого* (спонукання студентів до опанування уміннями самостійної художньо-образної інтерпретації хорових творів, впровадження практикуму роботи з хоровим колективом, залучення студентів до моніторингу педагогічних, виконавських та організаційно-хорових дій).

7. Впровадження блочно-модульних форм навчання дозволило оптимізувати процес диригентсько-хорової підготовки студентів за рахунок конкретизації вимог, чіткого визначення і формулювання навчальних завдань, застосування результативних засобів перевірки навчальних досягнень студентів, про що свідчить позитивна динаміка отриманих результатів.

Організаційно-практичні рекомендації, зроблені в результаті дослідження, стосуються впровадження інтегрованого курсу “Методика диригентсько-хорової підготовки до роботи у загальноосвітніх закладах”, проведення диригентсько-хорової практики з шкільними хоровими колективами, введення до навчальних планів достатньої кількості годин на практичні заняття з диригування, розширення кількості навчальних годин на практику роботи з хором та поновлення викладання “Читання хорових партитур”.

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів поставленої проблеми. Подальшого вивчення і наукового обґрунтування потребують питання вивчення та поглиблення стильових особливостей керівників хорових колективів, принципи взаємозбагачення методичних основ фахової підготовки студентів мистецького профілю у Китаї та в Україні.

Основні положення дисертації відображено у таких публікаціях:

1. Лінь Хай. До проблеми вивчення вокально-хорової культури Китаю //Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.Драгоманова. Серія 16. Творча особистість учителя: проблеми теорії і практики: Збірник наукових праць /ред. кол. О.Г. Мороз, Н.В.Гузій та ін. – Вип. 6 (16). – К.: НПУ, 2005. – С. 89-93.
2. Лінь Хай. Традиції та сучасні тенденції розвитку вокально-хорової школи Китаю //Педагогіка вищої середньої школи: Зб. наук. праць №16. – Спеціальний випуск: “Мистецько-педагогічна освіта (теорія, методи, технології) – 2006”. Частина 1 /Редкол.: Буряк В.К. та ін. – Кривий ріг: КДПУ, 2006. – С. 265-271.
3. Лінь Хай. Врахування особливостей виконавської діяльності у процесі підготовки диригентів хору //Наука і сучасність: Збірник наук. праць НПУ імені М.Драгоманова. – Том 56. – К.: НПУ, 2006. – С. 107-113.
4. Лінь Хай. Особливості підготовки майбутніх учителів музики до роботи над народнопісенним матеріалом //Наукові записки: Серія педагогічні та історичні науки). – Том 68. – К.: НПУ імені М.Драгоманова, 2007. – С. 108-114.

Анотації

Линь Хай. Методичні засади диригентсько-хорової підготовки студентів до роботи в школах Китаю та України. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.02 – теорія та методика музичного навчання. – Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова, Київ, 2007.

У дисертації досліджується проблема диригентсько-хорової підготовки студентів до роботи в школах Китаю та України. Конкретизовано поняття “диригентсько-хорова підготовка студентів” та розкрито її методичні засади.

Доведено залежність ефективності диригентсько-хорової підготовки студентів на музично-педагогічних факультетах та в інститутах мистецтв педагогічних університетів від упровадження експериментальної методики, що передбачає послідовність у набутті студентами умінь хорової роботи з учнями; інтегрованість у засвоєнні знань, умінь та навичок у процесі диригентсько-хорової підготовки, формування практичних умінь роботи з хоровими колективами. Методичні засади диригентсько-хорової підготовки студентів до роботи в умовах загальноосвітньої школи включають визначення принципів підходів до змістової конкретики і структурної організації означеної підготовки, з’ясування педагогічних умов її ефективного здійснення, розробки методики формування у студентів умінь та навичок керівництва дитячими хоровими колективами.

Ключові слова: диригентсько-хорова підготовка, методичні засади, співацька культура Китаю та України, компетенції, функції, компонентна структура, поетапна методика.

Линь Хай. Методические основы дирижерско-хоровой подготовки студентов к работе в школах Китая и Украины. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.02 – теория и методика музыкального обучения. – Национальный педагогический университет имени М.П. Драгоманова, Киев, 2007.

Диссертация посвящена актуальной проблеме дирижерско-хоровой подготовки студентов к работе в школах Китая и Украины. На основании анализа философских, психолого-педагогических и искусствоведческих достижений по исследуемой проблеме выявлено сущность дирижерско-хоровой подготовки студентов, которая рассматривается нами как целостно-динамическая модель блочно-модульного обучения, обусловленная объективными и субъективными факторами, обеспечивающими интеграционное усвоение дирижерско-хоровых знаний, умений, навыков студентами в процессе их подготовки к продуктивной деятельности.

Теоретическое осмысление проблемы позволило установить, что единство процесса дирижерско-хоровой подготовки студентов обеспечивает

взаимодействие определённых нами принципов: осознание специфики художественного языка как совокупности особенных для каждого вида искусства выразительно-изобразительных способов и приёмов создания художественного образа в процессе комплексного использования разнообразных искусствоведческих подходов, которые создают основу для освоения специальных дисциплин; принцип зависимости развития личностных качеств и профессиональных способностей от создания оптимальных педагогических ситуаций и характера взаимодействия руководителя с школьным хоровым коллективом; принцип интеграционного усвоения дирижёрско-хоровых знаний как поэтапной методической последовательности приобретения навыков руководства хором школьников.

Внедрение этих принципов в практику дирижёрско-хоровой подготовки студентов потребовало исследования соответствующих педагогических условий их реализации, к которым относятся: последовательное мотивационное усовершенствование дирижёрско-хоровой деятельности студентов; целеустремленное педагогическое руководство школьными хоровыми коллективами на базе приобретенных знаний; обеспечение творческого характера взаимодействия руководителя хорового коллектива с его участниками; активизация профессиональной позиции будущего учителя как способ развития его творческого потенциала.

Целостность предлагаемой структуры обуславливает взаимодействие выделенных критериев: познавательного-целевого (мотивационный компонент); организационно-регулятивного (коммуникативный компонент); исполнительско-волевого (деятельный компонент); креативно-праксеологического (творческий компонент).

В диссертации разработаны критерии и показатели диагностики трёх уровней дирижёрско-хоровой подготовки студентов к практической работе с школьными хоровыми коллективами. В работе предложена поэтапная методика дирижёрско-хоровой подготовки студентов к руководству хоровыми коллективами, а именно: соблюдение определённой последовательности обучения согласно названных этапов. На мотивационно-коммуникативном этапе были использованы следующие методы: беседы, дискуссии, убеждения, поощрения, разъяснения, интерактивного учебного взаимодействия, саморегуляции, рефлексивного осознания хорового искусства, которые активизировали интерес студентов к дирижёрско-хоровой деятельности. На учебно-деятельном этапе осуществлялось стимулирование студентов к приобретению музыкально-теоретического тезауруса, формирование дирижёрско-хоровых умений, широкое использование практического опыта лучших учителей музыки и руководителей детских хоровых коллективов с целью репродуктивного его использования в учебно-деятельных формах. Самостоятельно-творческий этап способствовал нацеливанию студентов на овладение умениями самостоятельной художественно-образной интерпретации хоровых произведений, проведение практикума работы с

хором, привлечению студентов к мониторингу педагогических, исполнительских и организационно-хоровых действий.

Исследование установило, что введение блочно-модульных форм обучения позволило оптимизировать процесс дирижёрско-хоровой подготовки студентов за счёт конкретизации требований, чёткого определения и формулировки учебных заданий, использования результативных способов проверки учебных достижений студентов. Сравнительная характеристика полученных экспериментальных данных на основе количественных и качественных показателей в экспериментальной и контрольной группах убедила, что предложенная в исследовании методика обеспечивает результативность дирижёрско-хоровой подготовки студентов к работе со школьными хоровыми коллективами.

Ключевые слова: дирижёрско-хоровая подготовка, методические основы, певческая культура Китая и Украины, компетенции, функции, компонентная структура, поэтапная методика.

Lin Hi. Methodical bases of conductor-choral preparation of students to work at school of China and Ukraine. – Manuscript.

Dissertation on the receipt of scientific degree of candidate of pedagogical sciences after speciality 13.00.02 – theory and method of musical study. – the National pedagogical university of the name M.P. Dragomanova, Kiev, 2007.

The problem of conductor-choral preparation of students to work at school of China and Ukraine is explored in dissertation. Notion is specified “conductor-choral preparation of students” and its methodical bases are exposed.

Dependence of efficiency of conductor-choral preparation of students is led to on faculties and in the institutes of arts of pedagogical universities from introduction of experimental method, that foresees a sequence in acquisition by the students of abilities of choral work with students; integrating in mastering of knowledges, abilities and skills in the process of conductor-choral preparation, forming of practical abilities of work with choral collectives. The methodical bases of conductor-choral preparation of students to work in the conditions of general school include determination of principle approaches to semantic reality and structural organization of the noted preparation, finding out of pedagogical terms of its effective realization, developments of method of forming at the students of abilities and skills of guidance by child's choral collectives.

Keywords: conductor-choral preparation, methodical bases, culture singer of China and Ukraine, jurisdictions, functions, component structure, method.